

Piet Mooren: Tranen in de Tweede Kamer

Bewindslieden barsten in de Tweede Kamer zelden in tranen uit. Toch overkwam dat Karin Adelmund op 10 november jongstleden, toen Mohammed Rabbae haar wees op de tegenvallende resultaten van Turkse en Marokkaanse schoolkinderen. Dat deed me denken aan *Tranenthee* van Arnold Lobel. De hoofdpersoon van dat verhaal denkt aan droevige dingen zoals potloodjes die te klein zijn om vast te houden en laat zo de tranen vloeien voor een heerlijk potje tranenthee. Wilde Adelmund met haar waterlanders zo voor meer prik in het onderwijs zorgen? Zoute tranen prikken immers.

Beren in de kelder?

Maar Adelmund had wel gelijk. Het was om te huilen zoals de onderzoeksgegevens uit het pas verschenen minderhedenrapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (Tesser e.a. 1999) werden samengevat. Dat geldt in het bijzonder voor het artikel 'Planbureau somberder over allochtonen dan Adelmund' van Xandra van Gelder (*De Volkskrant*, 12-11-1999). De achterstand van de genoemde groepen leerlingen zou volgens haar na acht jaar basisonderwijs niet afnemen, ook al zegt het rapport: 'De Turkse en Marokkaanse leerlingen blijven bij rekenen beduidend minder ver achter bij de Nederlandse leerlingen dan bij taal. In de groepen 6 en 8 is het verschil een halve standaarddeviatie of minder' (p. 126). Bij Nederlands is die achterstand overigens nog steeds twee jaar. Van Gelder doet ook net, alsof het volgende geen deel uitmaakt van het gerapporteerde: 'Daarbij komt nog dat de kwaliteit van veel zwarte scholen onder de maat is.' Daarmee rekent ze een negatief gegeven dubbel aan.

Van Gelder sluit haar stukje zo af: 'De kinderen van de elite hollen vrolijk verder. Allochtone jongeren kunnen dat tempo bij lange na niet bijhouden. Adelmund prijst de kinderen die het veel beter doen dan hun ouders. Maar achterstand is een relatief begrip. Wie naar het heden en de toekomst kijkt, ziet dat het verschil tussen de sterke en de zwakke leerlingen nauwelijks afneemt.' Maar het SCP-rapport wijst behalve op die spectaculaire ontwikkeling tussen generaties ook op minder achterstand op school. Kortom, Annie Schmidt wist het al: Mevrouw Van Gelder houdt beren in de kelder.

De smalle en de brede weg

Er is meer goed nieuws. Paul Tesser stuurt als de Revisor van het vroegere en het huidige achterstandsbeleid allochtone leerlingen niet langer uitsluitend de smalle weg op van taal en rekenen. Want, zo schrijft hij, 'van hun ouders en vanuit hun sociale omgeving krijgen leerlingen uit de minderheden te weinig informatie over de samenleving, de natuur, de verworvenheden van de wetenschappen en de wereld van kunst en natuur' (p. 381). Na vijftien jaar breekt Tesser dus met het onderwijsdieet van de smalle weg en mogen van hem ook allochtone leerlingen de brede weg op van de zaak- en expressievakken.

Tesser bepleit daarnaast aandacht voor gezinsprogramma's in de voorschoolse ontwikkeling en, in de basisschool, voor woordenschatontwikkeling, begrijpend lezen en kennis van de wereld. Dat doet me deugd, alleen weet hij blijkbaar niet waar Abraham de mosterd moet halen: 'Moeilijker grijpbaar zijn de tekorten in kennis van de wereld waar leerlingen uit de minderheden mee te kampen hebben. Een aanknopingspunt kan hier wellicht worden gevonden in de Brede-Schoolontwikkeling voorzover die erop is gericht leerlingen uit de minderheden in aanraking te brengen met kennis- en expressiedomeinen die normaal gesproken buiten hun gezichtskring vallen en waar leerkrachten niet aan toekomen' (p. 382). Hij pleit even later voor 'landelijke ontwikkelingsprojecten', uit te werken 'in lokaal toe te passen methoden, op een vergelijkbare wijze zoals scholen nu reken- en taalmethoden gebruiken.'

Goh, toevallig zijn die methoden er al even, sterker nog, in de Wet op het Basisonderwijs is allang geregeld dat kinderen ook in aanraking moeten komen met kennis- en expressiedomeinen; er zijn al sinds mensenheugenis leerplannen voor expressievakken en zaakvakken of wereldoriëntatie. Het waren juist de roergangers van het ovg en van de inspectie die onderwijsvoorrangsscholen voorschreven om zich tot taal en rekenen te beperken, en Tesser heeft zich jarenlang daardoor mee laten slepen. Dat leerlingen van scholen die zo slaafs waren om dat te doen minder bagage meekregen voor deze vakken in het voortgezet onderwijs illustreert hoe beleid drop-outs kan kweken. Een eenvoudiger variant van de landelijke ontwikkelingsprojecten lijkt me dan ook die vakken gewoon weer op het rooster zetten. Dan had het Tesser ook niet hoeven te ontgaan dat die methodes al lang op de markt zijn, methodes zoals *Het Ei van Columbus*, *Tekenvaardig of De Grote Reis*. De laatste methode is zelfs speciaal ontwikkeld met het oog op allochtone leerlingen vanuit het minderhedenbeleid van de Vier Grote Steden. Kennelijk heeft Tesser ook dat gemist. En in veel van die methodes zorgt kinderliteratuur ervoor dat de liefde van twee kanten komt door in een intercultureel kader met niet-westerse verhalen als het Anansi- of het Hodjaverhaal en met verhalen als *Tranenthee* kinderen in elkaars cultuur op verhaal te laten komen.

Een duet om te huilen?

Er valt nog meer hoop te putten uit de *Rapportage Minderheden 1999*. Met het geschette brede onderwijsaanbod in het basisonderwijs hoeven allochtone leerlingen bij de zaak- en expressievakken in het voortgezet onderwijs niet meteen door de mand te zakken. Dat perspectief ontgaat Tesser nog steeds, ook al wijst hij op het belang van het om kunnen gaan met informatiemiddelen. Bovendien laat hij zien dat allochtone leerlingen op dit punt minder achterstand hebben dan op hun taalvaardigheid Nederlands. Ook daarom doen het leesonderwijs en de woordenschatverwerving er wijs aan om bij de zaak- en expressievakken aan te sluiten. Op volle kracht dus vooruit met die speerpunten,

maar wel over de volle breedte van het basisonderwijs.

Ook Tesser ziet intussen enig heil in de Brede School, mits die hecht is verankerd in het programma van de basisschool. Dat ben ik hartgrondig met hem eens, zoals ook met zijn waarschuwing dat gemeenten niet moeten gaan kiezen voor 'goed ogende paraparaadjes van een nieuwe schoolarchitectuur ... en de zwarte scholen in de belendende wijken laten wegwijnen.' Dan zou de duivel immers weer eens schijten op de grote hoop van de rijken die steeds rijker worden.

Het zou toch ook om te huilen zijn, wanneer alleen de kinderen van de elitescholen al die leerzame en leuke vakken van de Wet op het Basisonderwijs krijgen en wanneer kinderen op de klompenscholen op het houtje moeten blijven bijten van een uitgekleeft programma taal en rekenen. Mocht dat er van komen, dan mag ik hopen dat Karin Adelmund en Rick van der Ploeg gezamenlijk het Tranenduet inzetten. Om vervolgens te gaan werken aan de brede school van Karin Adelmund samen met het brede cultuurbeleid van Rick van der Ploeg en de inzet van de cultuurcentra van stad en streek die voor een omgekeerde dynamiek gaan zorgen via de uitstraling die de zaak- en de expressievakken op heel het schoolklimaat kunnen uitoefenen. Ook op zwarte scholen.

Literatuur

- De Grote Reis*. Den Bosch, Malmberg.
Het Ei van Columbus. Tilburg, Zwijsen.
 Gelder, X. van, 'Planbureau somberder over allochtonen dan Adelmund' in: *De Volkskrant*, 12-11-1999.
 Lobel, A., 'Tranenthee' in: *Bij uil thuis*. Amsterdam, Ploegsma.
Tekenvaardig. Baarn, Bekadidact.
 Tesser, P., J. Merens & C. van Praag, *Rapportage Minderheden 1999. Positie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt*. Den Haag, Sociaal Cultureel Planbureau, 1999.